

Natuurtuin familie Crapoen - Savonet

Stooktestraat 17, 9230 Wetteren
michsken@hotmail.com

Een woordje uitleg

Natuurgebieden vormen bij uitstek de aangewezen plaats om onze biodiversiteit te behouden/versterken. Helaas is er in ons sterk versnipperde landschap heel wat groen verdwenen en is het landschap als het ware uitgekleed. De snippers natuur die ons nog resten vormen een soort van groene eilandjes in een zee van verstedelijking en intensieve landbouw.

Heel wat plant- en diersoorten zijn weinig mobiel en kunnen die andere groene eilandjes zonder hulp vaak niet meer bereiken. Daardoor, en door de beperkte schaal van de natuurgebieden, komen meer en meer populaties onder zware druk te staan of verdwijnen ze zelf.

Het is helaas weinig realistisch om te denken dat er in onze huidige samenleving op korte of middenlange termijn iets aan zal veranderen. Talloze rapporten bewijzen de nog steeds voortschrijdende achteruitgang. Veel soorten staan op het punt om te verdwijnen of zijn reeds verdwenen.

Eén van de best bekende voorbeelden van de verstedelijking in Vlaanderen is de zogenaamde lintbebouwing. Duizenden kilometers wegen met aan beide zijden huizen of andere infrastructuur. Een aanzienlijk deel van die huizen hebben een tuin. De meeste tuinen in Vlaanderen zijn spijtig genoeg even 'steriel' geworden als het landschap er rond.

Een opvallende fenomeen in Vlaanderen is de zogenaamde 'grasneurose'. Heel wat tuinbezitters hebben hier – meestal onbewust - last van. Van bij de eerste zonnestralen in april tot aan de invallende vorst eind oktober wordt de grasmat zwaar bemest, geverticuteerd en na enkele regenloze dagen ook vaak besproeid. Verder liefst ook ontdaan van alle mogelijke onkruiden en daarnaast wekelijks gemillimeterd want dat oogt natuurlijk stukken netter. Het diepgroene grasperk is als het ware een soort van statussymbool geworden waarbij de kwaliteit en de lengte van het gras bepaalt of je wel of niet bij een bepaalde klasse hoort.

In het beste geval zijn er hier en daar ook nog enkele streepjes sierbeplanting aanwezig. Schaamlapjes die pogen enige structuur in de tuin te brengen. De soortensamenstelling van die sierplanten kan je vaak op 1 hand tellen: een mengeling van buxushagen, sierconiferen, paplaurieren en enkele verdwaalde hortensia's.

Behalve een 'verdwaalde' Turkse tortelduif zal de biodiversiteit in zo'n tuin bitter weinig voorstellen. Dit terwijl je veel meer leven in je tuin kan krijgen en met eenzelfde moeite de belevingswaarde van je tuin spectaculair de hoogte in kan jagen.

Hoef je daarvoor – zoals veel mensen denken - je tuin helemaal te laten verwilderen en overgroeien door bramen, brandnetels en andere ongewenste (on)kruiden? Helemaal niet!

Met deze 'natuurtuin' tonen we dat het ook anders kan. Een tuin met een hoge sierwaarde waarbij het oog ook wat wil, niet meer werk dan in een 'normale' tuin en – hoe klein je tuin ook is – massa's meer leven in je tuin.

Mochten meer mensen hun tuin iets - al is het maar enkele m² - natuurvriendelijker inrichten, dan kunnen die tuinen eventueel door dieren (en planten) gebruikt worden als een soort van stapsteen naar een volgende tuin. En zo in het beste geval naar een ander natuurgebied. **Op die manier trachten we natuurgebieden een stukje te verbinden, en bieden we dus nieuwe kansen aan onze eigen biodiversiteit!**

Laat deze tuin een leidraad zijn voor jouw eigen tuin. Stelen met jouw ogen is hier dan ook zeker en vast toegestaan!

Hierna volgt een beschrijving van de verschillende facetten van deze tuin. Ieder onderdeel tracht een meerwaarde te creëren voor een specifieke doelgroep (planten/dieren) maar uiteraard is er ook een onderlinge 'kruisbestuiving' tussen de verschillende onderdelen. Zo trekken heel wat planten een resem insecten aan, waarvan sommigen op hun beurt dan weer gebruik maken van de insectenmuur of bvb als voedsel dienen voor vogels. .

Sierplantenkeuze

De keuze van enkele interessante vast planten is één van de simpelste maar meest efficiëntste ingrepen die in een tuin kan gemaakt worden. Op die manier trek je een hele insectenfauna aan want de keuze van bloeiende stuifmeel- en nectarrijke planten zorgt onmiddellijk voor een enorme toename aan allerlei (vliegende) insecten.

Er bestaan zogenaamde 'wilde' tuinen waarbij uitsluitend gebruikt wordt gemaakt van inheemse planten en waar men de natuur (gecontroleerd) vrij spel geeft. Uiteraard is dit een zeer goede keuze, maar dit is echter voor veel mensen een (te) hoge drempel. Van een quasi steriele, gemillimeterde 'gazontuin' naar een echte wilde tuin is voor veel tuineigenaars dan ook een brug te ver. De natuurtuin die je hier ziet verenigt een beetje beide principes (siertuin versus wilde tuin). Het beste van beide werelden. Dit maakt hem makkelijker *aanvaardbaar* als alternatief voor de 'reguliere' tuin.

De sierplanten die we in onze borders gebruiken zijn vaak cultivars van inheemse planten. Dit wil zeggen dat deze planten door kwekers 'veredeld' zijn en daardoor bvb een rijkere of langere bloeiperiode kennen. We maken (meestal) dus gebruik van gekweekte variëteiten maar dan enkel met het oog op hun rijke stuifmeel- of nectarproductie. Indien je naast een natuurgebied of natuurrijke plek woont, probeer er dan op te letten dat je zeker geen soorten kiest die zich makkelijk elders uitzaaien/verspreiden. Want het is uiteraard niet de bedoeling om gecultiveerde soorten te 'introduceren' in natuurgebieden of buiten de tuingrenzen.

Kies ook steeds voor plantenvariëteiten met 'enkele' bloemen. Een heel groot deel van de sierplanten in tuinen staan er enkel voor de sierwaarde en hebben bloemen waarvan de stuifmeeldraden vergroeid zijn tot bloemblaadjes, zogenaamde 'dubbele' of 'gevulde' bloemen. Doordat hun stuifmeeldraden vergroeid of diep weggestoken zitten geven ze geen of erg weinig nectar/stuifmeel of is het onbereikbaar voor insecten.

De plantenkeuze in de tuin is zo samengesteld dat er gedurende het hele groei- en bloeiseizoen bloemen (en dus nectar) te vinden zijn. Zo zal de paarse beemd kroon en de witte valeriaan als één van de eerste bloeien en de asters sluiten het seizoen af. Op die manier trek je een seizoen lang een diverse insectenfauna aan.

Daarnaast trekken sommige soorten (zoals kaardenbol) in de winter vogels aan door bijvoorbeeld olierijke zaden.

Fruitbomen

Enkele (hoogstam)fruitbomen in de tuin zorgen altijd wel voor een meerwaarde. Zowel voor de eigenaar van de tuin (voedsel en bloeiaspect), maar ook voor allerlei insecten. Deze staan in voor de bestuiving van de bloemen in het voorjaar en in het najaar kunnen ze smullen van het afgefallen fruit. Vooral vlinders zoals de atalanta en de dagpauwoog zie je hier van 'drinken'. **Dus laat voor deze dieren in de oogstmaand zeker ook wat fruit liggen/hangen.**

Kies bij het aankopen van fruitbomen voor streekeigen fruitrassen. Meer info bij de Boomgaardenstichting (www.boomgaardenstichting.be) of rechtstreeks via de link: <http://www.boomgaardenstichting.be/pdf/raadgevingen/streekeigenfruitrassen/oostVlaamsefruitrassen.pdf> (Oost-Vlaamse rassen).

Informeer ook hoe het zit met de bevruchting van de soort. Want sommige rassen kunnen zichzelf bevruchten (zelf-fertiel) terwijl andere het moeten hebben van kruisbestuiving. Voor die laatste categorie kan het zijn dat je dan verschillende rassen bij elkaar moet zetten.

Als je plaats hebt om een kleine boomgaard aan te leggen dan kan je er eventueel kleine grazers (schapen/geiten) laten lopen die zorgen voor de begrazing, maar je kan het ook als hooiland beheren. Deze laatste keuze heeft als voordeel dat er heel wat extra ongewervelden en kleine zoogdieren van jouw tuin gebruik zullen maken. Het volstaat om 1 of 2 keer per jaar - liefst gefaseerd – een stuk van het hooiland te maaien en het maaisel af te voeren (=verschraling).

Takkenril

Een elegant oplossing voor takken en ander snoeiafval! Je kan creatief omspringen met de vorm van zo'n takkenril en je kan het bvb als afsluiting gebruiken. Daarnaast geeft het ook nog – vooral in de winter – structuur aan de tuin.

Hoe breder de takkenril, hoe meer takken er in gaan. Ook met de hoogte kan je spelen. Hou er rekening mee dat je er jaarlijks wel een nieuw laagje takken moet op stapelen. Na zo'n 5-tal jaar kan er zich op de bodem van de ril een verteerde laag bevinden. Ook ideaal voor allerlei fauna!

In een takkenril vinden heel wat ongewervelden en kleine zoogdieren beschutting. Egels gebruiken het als winterverblijf en vogels zoals de heggenmus en het roodborstje maken er vaak hun nest in.

Wiglo (of wilgentunnel)

Een andere bijzonder leuke manier om wilgentakken te gebruiken is om er een levende wilgenhut van te maken. Hiervoor plant je - in de vorm van bvb een cirkel - 'poten' (dikke wilgentakken) in de grond en vervolgens vlecht/verbind je ze.

In de zomer beginnen de poten terug te groeien en wordt jouw hut vanzelf groen. Die twijgjes vlecht je dan verder in de hut. In de winter kan je wat bijsnoeien of verder vlechten.

Insectenhotel

En dan meer specifiek een 'hotel' voor onze solitaire bijen. De meeste mensen kennen de sociaal levende honingbijen die vaak in zwermen van vele duizenden individuen leven. Minstens zo belangrijk voor onze omgeving zijn de solitair levende bijen. Zij redden het zoals hun omschrijving laat vermoeden simpel gezegd 'alleen'. Samen met de honingbijen en nog heel wat andere bestuivende insecten staan ze in voor een – ook voor ons mensen! - levensnoodzakelijke taak, nl. het bevruchten van planten. De laatste jaren hoor je meer en meer dat het erg slecht gaat met onze bijenvolken. Niet alleen de honingbijen verdwijnen pijlsnel, ook de solitaire bijen hebben het knap lastig. De oorzaken zijn divers, maar de meest bekende zijn het gebruik van pesticiden, veranderingen in het klimaat en het verdwijnen van nectarplanten.

Om deze dieren een steuntje in de rug te geven kan je hen – naast het aanplanten van een nectarrijke begroeiing - ook **steunen door hen nestgelegenheid aan te bieden**.

Afhankelijk van soort tot soort maken zij hun nesten in zonbeschenen gaatjes en spleten.

Kies in de eerste plaats een windluwe, naar het zuiden gerichte plaats uit om je insectenmuur te plaatsen. Op die manier profiteren ze van een microklimaat en zullen ze zich in het voorjaar sneller kunnen opwarmen. Heel wat materialen zijn geschikt om de insectenmuur op te vullen: houtblokken waar je gaatjes boort, holle (riet)stengels, diverse soorten (snel)bouwstenen, leem, dakpannen,..

In tegenstelling tot de (sociale) honingbijen zullen solitaire bijen zich minder snel aangevallen voelen als je in hun buurt komt. Geen enkel probleem dus om ze van dichtbij te bekijken. Je zal al gauw merken dat er verschillende soorten komen opdagen de één al mooier gekleurd dan de ander.

Water in de tuin

Water in de tuin heeft steeds een meerwaarde, hoe klein ook. Een schaalte met water kan bijvoorbeeld al genoeg zijn om meer vogels in de tuin te lokken. Heb je een plek waar je een vijver of poel kan aanleggen? Zeker doen!

Groot hoeft die niet te zijn want met enkele m² kun je al mooie resultaten bereiken.

Siervijver of poel?

Bij een siervijver wordt meestal gebruik gemaakt van een niet-natuurlijke ondergrond, bijvoorbeeld rubber. Een poel is een waterpartij waarbij het water er door regen en/of grondwater in komt te staan. Denk bijvoorbeeld aan een veedrinkpoel. Opgelet, poelen kan je niet gelijk waar aanleggen! Kijk eerst naar de grondsoort vooraleer je begint te graven. Zandgrond is geschikt om een poel in te graven omdat het water niet blijft staan.

In de zomermaanden komen poelen soms droog te staan. Da's helemaal niet erg want op die manier verdwijnen ook stiekem meegereisde visjes (oa. eitjes ad poten van reigers en eenden) en kan je de poel makkelijker onderhouden.

Ook siervijvers kunnen een opmerkelijke biodiversiteit bevatten. Kies dan wel voor de juiste planten (geen exotische, woekerende soorten), en steek dus zeker geen vis in jouw vijver als je wil genieten van amfibieën en ongewervelden zoals libellen. Vissen zijn namelijk verzot op de larven van kikkers en andere waterdieren.

Wil je toch visjes houden, voorzie dan zeker een ruime, ondiepe moeraszone waar waterdieren zich voldoende kunnen verstoppert/voortplanten.

Wildakkertje

Indien je de ruimte hebt (een paar tientallen m² kan al voldoende zijn) kan een wildakker een gedekte tafel zijn voor vogels en insecten. In veel landbouwgebieden is er voor onze fauna immers nog weinig voedsel te vinden. Schaalvergroting, intensivering en het verdwijnen van kleine landschapselementen zijn daar de grootste oorzaak van.

Op onze mini-wildakker zaaien we al enkele jaren zonnebloemen in. Naast het 'zuiderse gevoel' dat dit voor ons brengt, profiteren daar ook heel wat bijen (tijdens de bloei) en vogels (zaad) van. 1 keer per jaar omploegen en inzaaien, meer hoeft je niet te doen. Er zijn heel wat gewassen die geschikt zijn voor in te zaaien op een wildakker. Vooral de koolzaadfamilie, klavers (bvb luzerne), of graangewassen (specifiek voor vogels dan) zijn interessant. Maïs is uit den boze.

Best is ook om zeker niet te bemesten, zelf al woon je op 'armere' grond. Op die manier zijn de planten iets ijler en daardoor stukken interessanter voor vogels en insecten. De grond tussen de planten warmt daardoor iets sneller op en vooral insecten maken hier gebruik van. Voor vogels is het ok aantrekkelijker om tussen de planten te 'scharrelen'.

Tot slot

Het onderhoud van een ecologische tuin valt erg goed mee, en is in de meeste (!) gevallen zelf minder arbeidsintensief dan een 'gewone' tuin. Vaak volstaat het om 1 à 2 maal / jaar te snoeien, en het overgrote deel van het groenafval kan je gewoon verwerken in de tuin.

Maar het belangrijkste is echter dat een ecologische tuin je zoveel meer vreugde schenkt! Je leeft mee(r) met de seizoenen en geniet van al het leven dat er jaarrond in te zien is. En wie weet zit daar af en toe wel eens een leuke verrassing bij.

Michaël en An

Overzicht van de gebruikte planten

Geslacht	Soort	Variëteit (optioneel)	
Alchemilla	mollis		vrouwenmantel
Allium	aflatunense en spec		sierui
Amelanchier	lamarckii		krentenoompje
Aster	spec		
Astrantia	major		zeeuws knopje
Buddleja	daviddi & andere spec		vlinderstruik
Centranthus	ruber	"coccineus"	rode valeriaan
Chaenomeles	japonica		
Coreopsis	rosea	"american dream"	meisjesogen
Cornus	alba en andere spp		kornoelje
Crataegus	monogyna		
Daphne	mezereum		peperboompje
Deutzia	scabra	Pride of Rochester	
Dipsacus	fullonum en spec		kaardenbol
Echinacea	angustifolia		
Echinops	ritro		kogeldistel
Echinops	bannaticus	"albus"	kogeldistel
Echium	vulgare		slangenkruid
Eryngium	planum		kruisdistel
Euonymus	alatus & europaeus		
Geranium	Orion		ooievaarsbek
Helenium	kupferzwerg en spec		zonnekruid
Hippophae	rhamnoides		
Hypericum	androsaenum		
knautia	arvensis en spec		beemdkroon
Lavendula	angustifolia	munstead	
Ligustrum	vulgare		
Lonicera	spp		
Lysimachia	clethroides en spec		wederik
Medicago	sativa		luzerne
Mentha	spec		mint
Myrica	gale		
Nepeta	faassennii	"walkers low"	kattenkruid
Nepeta	nervosa en spec		kattenkruid
Origanum	vulgare		marjolein
Origanum	laevigatum	"herrenhausen"	marjolein
Persicaria	affinis	"superba"	duizendknoop
Philadelphus	coronarius		
Potentilla	fruticosa		
Prunus	padus en spinosa		euro vogelk en sleedoorn
Rhamnus	frangula		spork
Rozen	alle 'enkelvoudige' rozen		

Rosa	canina en corymbifera		
Salvia	officinalis en spec		<i>veldsalie</i>
Salvia	nemorosa	"ost friesland"	<i>veldsalie</i>
Sambucus	nigra		<i>vlier</i>
Sanguisorba	tenuifolia	"var purpurea"	<i>pimpernel</i>
Scabiosa	ochroleuca		<i>duifkruid</i>
sedum	spectabile en spec		<i>vetkruid</i>
Spiraea	douglassi		<i>spierstruik</i>
	japonica	Albiflora	
stephanandra	incisa	Crispa	
Syringa	microphylla	Superba	
Thymus	praecox	"pink chintz"	<i>wilde tijm</i>
Valeriana	officinalis		<i>valeriaan</i>
Verbena	bonariensis		<i>ijzerhard</i>
Verbena	boughton house		<i>ijzerhard</i>
Vernonia	crinita		<i>vernonia</i>
Vernonia	noveboracensis		<i>vernonia</i>
Viburnum	carlesii en opulus		<i>gelderse roos</i>
Weigela	florida	x rosea	
		Abel carriere	